

Prof. dr hab. Andrzej Myśliwiec
Akademia Wychowania Fizycznego
im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
Wydział Fizjoterapii
Zakład Fizjoterapii Wieku Rozwojowego
Zastępca Dyrektora Instytutu Fizjoterapii i Nauk o Zdrowiu
specjalista fizjoterapii
a.mysliwiec@awf.katowice.pl

Katowice, 20 kwietnia 2024 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

ZDALNE WSPARCIE I WIRTUALNA TERAPIA JAKO METODY WSPOMAGAJĄCE PROCES REHABILITACJI KOBIET W WIEKU POMENOPAUZALNYM W TRAKCIE PANDEMII COVID-19

Autor: mgr Karolina Maria Juszko

Promotor: prof. dr hab. Joanna Szczepańska-Gieracha

Recenzję przygotowano w odpowiedzi na pismo nr RK.4100.1.2024 z dnia 29 lutego 2024r. Przewodniczącego Rady Kolegium Naukowego Akademii Wychowania Fizycznego im. Polskich Olimpijczyków we Wrocławiu, prof. dr. hab. Krzysztofa Maćkały. .

Wprowadzenie

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi osiągnięcie naukowe, składające się ze zbioru trzech oryginalnych artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych o zasięgu międzynarodowym. Prace stanowią spójny tematycznie cykl o wspólnym tytule: „Zdalne wsparcie i wirtualna terapia jako metody wspomagające proces rehabilitacji kobiet w wieku pomenopauzalnym w trakcie pandemii COVID-19”.

Do zbioru zaliczono następujące artykuły naukowe:

1. Juszko K, Serweta A, Cieślak B, Idzikowski W, Szczepańska-Gieracha J, Gajda R. Remote Support of Elderly Women Participating in Mental Health Promotion

Programme during the COVID-19 Pandemic: A Single-Group Longitudinal Intervention. *Int J Environ Res Public Health*. 2022;19(7):4073. Published 2022 Mar 29. doi:10.3390/ijerph19074073

2. Juszko K, Szary P, Mazurek J, Rutkowski S, Cieślik B, Szczepańska-Gieracha J, Gajda R. Long-Term Consequences of COVID-19 Disease Specific to Women: Exploratory Research. *Int J Environ Res Public Health*. 2023;20(1):150. Published 2022 Dec 22. doi:10.3390/ijerph20010150
3. Juszko K, Kiper P, Wrzeciono A, Cieślik B, Gajda R, Szczepańska-Gieracha J. Factors associated with the effectiveness of immersive virtual therapy in alleviating depressive symptoms during sub-acute post-stroke rehabilitation: a gender comparison. *BMC Sports Sci Med Rehabil*. 2023;15:137. Published 2023 Oct 20. doi:10.1186/s13102-023-00742-z

We wszystkich trzech artykułach, wkład pracy autorki rozprawy był wiodący na każdym etapie ich powstawania i redagowania, polegający przede wszystkim na opracowaniu koncepcji, przeprowadzeniu badań, analizie i interpretacji wyników, a także przygotowaniu manuskryptów. Pełne teksty publikacji zostały załączone do rozprawy wraz z oświadczeniami wszystkich współautorów, z określeniem ich indywidualnego wkładu pracy.

Na wszystkie badania przeprowadzone i opisane w kolejnych artykułach doktorantka uzyskała zgodę Senackiej Komisji ds. Etyki Badań Naukowych przy Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Były to kolejno:

- uchwała 16/2020 dotycząca tematu „Ocena kondycji psychicznej kobiet 60+ poddanych izolacji społecznej w trakcie trwania pandemii COVID-19”,
- uchwała 13/2021 dotycząca tematu „Ocena poziomu odczuwania stresu i jakości życia u ozdrowieńców po Covid-19”,
- uchwała 30/2017 dotycząca tematu „VR TierOne – gra VR wspierająca terapię i rehabilitację osób po udarach mózgu i z innymi schorzeniami wymagającymi długotrwałego leczenia i rehabilitacji”.

W każdym przypadku Doktorantka przedstawiła zgodę Kierownika projektu badawczego, a również Opiekuna naukowego prof. dr hab. Joanny Szczepańskiej-Gierachy, na użycie części badań w swojej pracy doktorskiej. To bardzo cenna dokumentacja z punktu widzenia rozwoju naukowego, wskazująca na wieloletnią, organizacyjnie i formalnie uregulowaną współpracę badawczą.

Ocena wyboru tematu

Czas pandemii Covid-19 pozostanie w pamięci współczesnej generacji na zawsze. Zmienił wiele poglądów, zweryfikował plany, niektórym zabrał zdrowie, a jeszcze innym życie. Czas ten można było przeżyć realizując podstawowe obowiązki zawodowe i społeczne lub też jako swoistą przerwę w pracy, a można też było go wykorzystać naukowo, do bieżącego rozwoju, reagując na zapotrzebowanie środowiska w zakresie aktywności fizycznej i społecznej, jakości życia, a także zdrowia. Właśnie takie znamiona niesie przedstawiony do recenzji autoreferat Kandydatki do stopnia doktora nauk, która jako młody badacz, pod okiem swojej Promotorki, przeprowadziła szereg ważnych obserwacji, dających możliwość opublikowania z sukcesem artykułów naukowych, stanowiących podstawę do rozpoczęcia procedowania awansowego.

Oczywista zasadność podjęcia tematu badawczego uwarunkowana jest tym, że badania dotyczyły aktualnych w owym czasie problemów, z jakimi borykały się kobiety w wieku pomenopauzalnym w okresie pandemii. Swoje obserwacje i badania naukowe Kandydatka osadziła w realiach, z jakimi spotkała się w swojej pracy w Fundacji Aktywizacji Seniorów SIWY DYM, w której prowadzony jest Program Profilaktyki i Promocji Zdrowia Psychicznego dla kobiet po 60 roku życia. Przedłużający się lockdown, trwający niemal cały rok 2020, wywołujący przewlekły stres, bezpośrednio wpływający na samopoczucie i poziom odczuwanego lęku, przyczynił się do poszukiwania nowych metod wspomagających znane programy leczenia.

Wprowadzenie do tematu cyklu opracowań naukowych zostało napisane bardzo starannie i co należy szczególnie podkreślić, piękną polszczyzną. W pracy pojawiło się kilka błędów interpunkcyjnych, których niewielka liczba w żadnym wypadku nie wpływała na ogład całości. Na sugestię z mojej strony zasługuje jedynie fakt, że zamieszczone w autoreferacie ryciny, nie są rysunkami. Zresztą słowo rysunek, w pracach naukowych z obszaru medycyny, występuje rzadko.

Kolejne rozdziały (1) starzejące się społeczeństwo jako wyzwanie dla współczesnego świata, (2) różnice w starzeniu się ze względu na płeć, (3) zdrowie psychiczne kobiet w wieku pomenopauzalnym, (4) skutki pandemii Covid-19 w populacji osób starszych oraz (5) technologie wspierające proces rehabilitacji w gerontologii, jasno wskazują na duże doświadczenie oraz kompetencje Doktorantki w zakresie podejmowanego tematu badawczego.

W medycynie, a tym samym w fizjoterapii, coraz większą wagę przykładana się nie tylko do ogólnej skuteczności stosowanych metod, terapii, czy sposobów leczenia, ale również do ich ukierunkowanego zastosowania, poprzez tzw. medycynę spersonalizowaną. Hipoteza

badawcza obejmująca cały projekt naukowy, jako Kandydatka do stopnia Doktora postanowiła zweryfikować w oparciu o przeprowadzone badania brzmiała następująco:

„Potrzeby kobiet w wieku pomenopauzalnym są inne niż potrzeby mężczyzn w podobnym wieku, dlatego powinno się szukać i badać skuteczność różnych metod wspierających zachowanie zdrowia psychicznego z uwzględnieniem różnic międzypłciowych”.

W cyklu prac postanowiono znaleźć odpowiedź na następujące pytania badawcze, które zostały jednoznacznie sformułowane i dały podstawę do przygotowania i przeprowadzenia celowanej metodyki badawczej:

1. Czy Program Profilaktyki i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzony zdalnie może zapobiec pogarszaniu się stanu psychicznego uczestniczek projektu w związku z wybuchem pandemii COVID-19?
2. Jakie czynniki chronią przed wystąpieniem i nasilaniem się objawów depresyjnych u kobiet po 60 roku życia w trakcie pandemii COVID-19?
3. Czy kobiety inaczej chorują na COVID-19: czy występują u nich różne niż u mężczyzn długoterminowe konsekwencje i powikłania zdrowotne?
4. Jakie czynniki socjodemograficzne mają związek z gorszą kondycją psychiczną po przechorowaniu COVID-19?
5. Czy immersyjna wirtualna terapia jako metoda wspomagająca standardową rehabilitację poudarową jest tak samo skuteczna u kobiet jak i u mężczyzn?

W całości badań, w rezultacie których opublikowano omawiany dorobek, wzięło udział łącznie 298 osób (191 kobiet i 107 mężczyzn). Pierwsze badanie obejmowało wyłącznie kobiety (68), dwa kolejne badania były badaniami porównawczymi między kobietami a mężczyznami (83 vs. 64 oraz 40 vs. 43). Cechą łączącą wszystkie grupy był wiek powyżej 54. lat, czyli wiek pomenopauzalny u kobiet (WHO, 2022a). Pierwsza grupa badana, charakteryzowała się ponadto wysokim ryzykiem wystąpienia depresji, druga uwzględniała osoby, które przeżyły COVID-19 i w związku z powikłaniami zostały skierowane na stacjonarną rehabilitację pulmonologiczną, trzecia grupa obejmowała osoby po przebytym udarze niedokrwiennym mózgu, będące w trakcie standardowej rehabilitacji.

W badaniach, jako kryterium włączenia wymieniono zgodę lekarza na udział w projekcie oraz dostarczenie aktualnych wyników badań laboratoryjnych krwi obejmujących:

poziom glukozy na czczo, cholesterol całkowity, LDL, HDL, poziom trójglicerydów oraz subiektywna potrzeba poprawy kondycji psychicznej wyrażona przez uczestniczkę projektu.

Wszystkim badanym rozesłano sesję relaksacyjną nagraną w trakcie trwania lockdownu, opracowaną specjalnie na potrzeby określonej grupy wiekowej. Została ona opublikowana także w serwisach społecznościowych.

Osoba utrzymująca stały kontakt z uczestniczkami projektu przypominała o regularnym odsłuchiwaniu nagrania. Dodatkowo, każdej z uczestniczek dostarczono konspekt ćwiczeń ogólnousprawniających, które wykonywały na zajęciach grupowych jeszcze przed wybuchem pandemii i mobilizowano je do podejmowania aktywności fizycznej w okresie izolacji. Dostarczane wsparcie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami uczestniczek dotyczyło przede wszystkim podtrzymania więzi, zmniejszania poczucia osamotnienia w sytuacji lockdownu, zmniejszania poziomu lęku separacyjnego.

Głównymi narzędziami badawczymi były:

- a) Geriatryczna Skala Depresji (GDS),
- b) Szpitalna Skala Lęku i Depresji (HADA),
- c) Skala Odczuwanego Stresu (PSS-10),
- d) Skala Jakości Życia wg Światowej Organizacji Zdrowia, skrócona wersja (WHOQOL-BREF)
- e) autorskie skale, pozwalające na opis osoby włączanej do projektu.

Osoby uczestniczące w projekcie wypełniały w jednoznacznie określonych momentach projektu, co stanowiło podstawę do oceny poszczególnych parametrów.

Badanie we wszystkich opublikowanych pracach zostały przeprowadzone z należytą starannością metodologiczną, statystyczną i analityczną, zaś płynące z badań wnioski, są ściśle powiązane z zadanymi pytaniami badawczymi. Ważny w tym kontekście jest fakt, że Doktorantka wyraźnie wskazała na te czynniki, które w sytuacji pandemicznej, tej przeszłej, jak i ewentualnie przyszłej, mogą mieć wpływ na planowanie programów wspierających i zabezpieczających jakość życia. Z przedstawionego cyklu prac wynika dość jednoznacznie, że ograniczony kontakt z przyrodą, płeć żeńska, używki, jak i samotność, tworzą zestaw predyspozycji, które powinny wyłonić takie osoby, które w sposób szczególny wymagają zaopiekowania i wsparcia medycznego w okresie zagrożenia izolacją. Stąd też rodzi się konkluzja, że spersonalizowane, prozdrowotne przedsięwzięcia projektowe, ukierunkowane na zagrożone wykluczeniem osoby, mają ogromną wartość dla jakości funkcjonowania społeczeństwa.

Podsumowanie

W trakcie przygotowywania recenzji, u mgr Karoliny Juszko w bazie Web of Sciences wykazano 6 prac, na łączną liczbę 6,4 IF (za rok 2022) oraz 7 cytowań, zaś w bazie Scopus 8 prac i 9 cytowań. Indeks Hirsza w obu bazach wynosi 2.

Przedstawiony do recenzji autoreferat jest cennym wkładem w naukę w zakresie wsparcia kobiet w wieku pomenopauzalnym w trakcie pandemii Covid-19. Napisany jest starannie, ciekawym i profesjonalnym językiem oraz podparty licznymi publikacjami. Podjęte w badaniach problemy są zgodne z dziedziną i dyscypliną, w jakich Kandydatka stara się o uzyskanie stopnia naukowego doktora.

W związku z powyższym, po przeanalizowaniu autoreferatu zatytułowanego „Zdalne wsparcie i wirtualna terapia jako metody wspomagające proces rehabilitacji kobiet w wieku pomenopauzalnym w trakcie pandemii Covid-19”, a także zapoznaniem się z publikacjami oraz dotychczasowym dorobkiem Kandydatki, rekomenduję Wysokiej Radzie Kolegium Naukowego Akademii Wychowania Fizycznego im. Polskich Olimpijczyków we Wrocławiu dopuszczenie mgr Karoliny Juszko do dalszych etapów postępowania awansowego do stopnia doktora.

Równocześnie wnoszę o wyróżnienie osiągnięcia.

Przygotowana rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 742 ze zm.)

Prof. dr hab. Andrzej Myśliwiec